

היסטוריה של אריגה:

אריגה, היא בעצם מלאכה של שילוב בין שתי קבוצות או יותר של חומרים שבדרך כלל, אבל לא בהכרח נעשה בזוויות ישרות, על מנת לייצר מבנה קוהרנטי מסוים. בגלל סיבות שונות כמו הטבע ושינויי האקלים, החרקים והאש, מעט מאוד דוגמאות של בדים ארוגים שרדו מהעבר ועל כן רוב המידע הידוע לנו על האריגה בצורה הפרימיטיבית שלה, מבוסס בדרך כלל על ספקולציות. מרבית הבדים הארוגים שכן הצליחו לשרוד, נמצאו בעיקר באזורים צחיחים, אדמות ביצה, קברים אטומים ואזורים קרים במיוחד¹. כאשר אנו שומעים את המונח טקסטיל, זה ייקשר לנו, לפחות בדרך כלל, לבד המיוצר על נול או על מכונת אריגה. בד האריגה נוצר על ידי חיבור של חוטים בצורת שתי וערב. מלאכת האריגה עצמה היא אחת המלאכות העתיקות ביותר ויש לה גם התפתחות היסטורית ארוכה. חקר ההיסטוריה של מלאכת האריגה מבוסס בעצם על ממצאים ארכיאולוגיים, ציורים עתיקים, ציורי קיר, אנדרטאות אבן וכן גם מסמכי ארכיון. אחד מהתיעודיים ההיסטוריים הללו ואולי החשובים ביותר הוא התנ"ך. גם במיתוסים היוונים כמו המיתוס על ארכנה שנהפכה לעכביש על ידי האלה היוונית אתנה. תחילת ייצור הבדים באריגה, מתוארכת לשנים רחוקות בהיסטוריה ולמעשה לא ניתן להגדיר אותן במדויק.

האתרים העתיקים המשמשים כעדות לייצור בדים במלאכת האריגה, מגיעים מרשומות בסין ובמצרים, רשומות אשר נחצבו בכלי חרס ותוארכו עד 12,0000 לפני הספירה. על פי ההנחה היא, שייצור הבדים בצורה כזו של שתי וערב, אירע הרבה זמן קודם לכן, כאשר ניסו לבנות בתים עם גג ורצו ליצור בידוד טוב יותר של החלל, הדרך שבה עשו זאת היא שימוש בבובץ ועלים שהיו שזורים זה על זה בצורת שתי וערב, כמו במלאכת האריגה של הבדים. לאחר מכן התפתח גם ייצור של סלים שנעשה על ידי שתי וערב וכן תיקים ומוצרי בית אחרים. השימוש הזה בעצים מסוג מסוים, היו גם תחילת ההיסטוריה של הבדים, תחילה השתמשו בענפים וזרדים וכן גם בשיער של בעלי חיים ואילו מאוחר יותר נוצר החוט העדין שהבד מיוצר ממנו על ידי שזירה. בבדים הראשונים הללו האריגה הייתה אומנם גסה, אולם היה להם יתרון כאשר השוו אותם לבגדי שנעשו מפרווה, בייחוד בימי הקיץ. ציורי נולים מיוחדים אשר נמצאו מגולפים באבן או בחמר, משמשים כעדות אמינה וותיקה יותר להתחלתה של מלאכת האריגה².

טכניקה של אריגה:

בימי קדם מלאכת האריגה, הייתה נעשית בצורה כזו בה היו תולים חוטים על מוט עם משקולות אחד ליד השני, מסודרים בצורה אופקית ואז היו מכניסים מעין מוט נוסף אותו היה מעלים ומורידים ומכניסים את החוטים בצורה רוחבית, בצורת שתי וערב. בתחילה בדי האריגה שימשו כבדים גם עבור מדים ורק בהמשך הבדים נעשו פשוטים יותר, לכן הייתה להם פופולריות רבה³. צורת האריגה הזו אפשרה להפיק בד בל מבנה ספציפי, נושם בעל רכות ונוח ללבישה. בתרשימים מוקדמים ישנם אף תיאורים על מסרגות האריגה. הצורה של מכונת האריגה הקדומה, הנול, השתנתה גם היא לאורך ההיסטוריה ולכן לא ניתן לומר בוודאות האם

¹Susan C. Wylly 2003, The Art and History of weaving, Georgia College & State University, p.1

² Stana Kovačević and Ivana Schwarz, Weaving Complex Patterns — From Weaving Looms to Weaving Machines, pp.94-95.

³ Ibid, p.97.

הנול הראשון היה כזה הבנוי בצורה אנכי או כזה הבנוי בצורה אופקית. הנולים האנכיים היו תופסים פחות מקום והתאימו יותר לאריגה מחוץ למבנה, אך בשל גובהם נדרשה תנוחת גוף לא רגילה וכן עבודה בעמידה, בייחוד בהתחלה כאשר חוט השתי, היה נתלה על המשקולות בתחילת האריגה וכן זה הקשה על העלייה של חוט הערב כלפי מעלה.

בנולים האנכיים היו אורגים בעיקר את כל השטיחים בעלי רוחב גדול אשר נעשו עם חוטים צבעוניים שהסתירו את העיוות שנוצר באריגה בגלל הקושי להגיע עד לראש הנול עם חוט הערב. בשלב מסוים החלו להדק את חוטי השתי בשני הצדדים, למעלה וגם למטה וכך זה אפשר מצב בו היו יכולים לארוג מלמעלה ומלמטה וזה הקל יותר על מלאכת האריגה בנול האנכי. בנולים האנכיים היה ניתן לארוג דפוסים גדולים על פי תמונות. התאפשר גם ליצור דפוסים על החוט עצמם שיצרו ציור על הבד הארוג. על אף העובדה שמלאכת האריגה הייתה איטית יותר כאשר הייתה מתבצעת בנול האנכי, לפחות לעומת הנול האופקי, נראה כי דווקא הנולים האנכיים היו פופולריים הרבה יותר.⁴

לעומתם, הנולים האופקיים, היו מיועדים יותר לאריגה בתוך מבנים. מלאכת האריגה בהם הייתה נעשית בישיבה או בכריעה. עם הכניסה של הדוושה נהפכה מלאכת האריגה בנול הזה להרבה יותר קלה, בגלל השימוש ברגליים לצורך לחיצה על הנול ובידיים על מנת לארוג את חוט הערב. לנולים האופקיים הייתה התפתחות ניכרת כאשר הצליחו לארוג בהם דפוסים מורכבים יותר. ההתפתחות שלהם נעשתה בכמה כיוונים כמו למשל, חומרי הגלם, תהליכי האריגה ומורכבות התבניות שנארגו בהם. היה ניתן לעשות בהם שילובים מורכבים יותר של חוטי שתי וערב אשר אפשרו לייצר מארגים מורכבים יותר וזאת תוך כדי שימוש בחומרי גלם שונים, בחוט עדין יותר ובצפיפות חוטים גבוהה יותר. הצליחו לארוג בהם בדים אורכים ורחבים וחלק מהם נחתכו ונתפרו אחר כך כפריטי לבוש מורכבים יותר.

הדפוסים שיצרו הנולים האופקיים דרשו מיומנות גבוהה יותר מבחינת עובדי האריגה. לעיתים החוט הנארג היה מראש צבוע ולעיתים הבד כולו היה נצבע בתום מלאכת האריגה. היה ניתן לעשות שימוש גם בחוטי צמר על מנת לייצר פריטי לבוש חמים ורכים יותר. בכל הנוגע לאריגת בדים קלים ונוחים ללבוש, היה יתרון לנול האופקי, שכן הוא אפשר אריגה של בד בעל מידות סדירות ואחידות לרוחב. האריגה בו הייתה קלה ומהירה יותר וניתן היה לייצר בו בגדים באיכות טובה ובעיצובים שונים. הקושי שלהם היה בעיקר ביצירה של תבניות גדולות יותר בעלות ממדים גדולים יותר עם עדינות וצפיפות קיצונית של החוטים.⁵

⁴ ibid

⁵ Ibid, pp.97-98